

Marjeta Žebovec*

Razvoj stavbe osnovne šole v Smledniku

The history of the Smlednik Primary School building

Izvleček

Leta 2015 je Smlednik praznoval dvestoletnico osnovnega šolanja v kraju. Ob tem je izšel zbornik, v katerem je bila predstavljena zgodovina tako ustanavljanja šole, ki nikakor ni bilo brez ovir, kot tudi izbiranja stavbe in gradnja novih stavb za osnovno šolo. Težave so bile tako na začetku delovanja šole kot po drugi svetovni vojni – vsaki oblasti je bilo težko zagotoviti denar za šolo. Izdelki učencev in njihove poznejše poklicne kariere pa dokazujejo, da se je bilo vredno truditi.

Abstract

In 2015, Smlednik celebrated two hundred years of its primary school. On this occasion, a collection of papers was published, presenting the history of the founding of the school, which was full of hurdles, the choosing of the building and of the construction of new buildings. Problems appeared as soon as the school began functioning and also after World War Two – the various authorities always found it difficult to provide financial resources for the school. But all the things made by the pupils and their subsequent professional careers prove that it was worth fighting for the school.

Ključne besede: osnovna šola, stavba, arhitekt, obletnica

Key words: primary school, building, architect, anniversary

Uvod

Osnovna šola v Smledniku je bila uradno ustanovljena leta 1815, čeprav obstajajo dokazi, da je šola s presledki delovala že prej. Da so leta 1837 prišli do prave šolske stavbe, si je bilo treba zelo prizadevati. Potem so jo povečevali, dokler niso pred petdesetimi leti učenci in učitelji dokončno zapustili starega šolskega poslopja in se preselili v novo. Tudi za gradnjo popolne osemletke pred dobrimi petdesetimi leti so se morali boriti. V zborniku ob dvestoletnici šole se dobi veliko podatkov o razvoju šolske stavbe. Obletnico nove šolske stavbe so praznovali 7. aprila.

* Marjeta Žebovec, samozaposlena v kulturi, Smlednik, marjeta.zebovec@gmail.com

Prizadevanje za delovanje šole in iskanje prostora zanjo

Leto po izidu Splošne šolske naredbe je bila v Ljubljani ustanovljena glavna vzorčna šola ali normalka, po kateri so se zgledovale druge šole po Sloveniji. Šolska oblast na Slovenskem si je že v zadnji četrtini 18. stoletja prizadevala, da bi tudi v Smledniku ustanovila šolo, vendar je bila velika ovira pri tem pomanjkanje prostora in kadra. Za kratek čas so za poučevanje določili »beneficiatno hišo«, ki so jo prodali med gradnjo novega župnišča. Za zbornik, ki ga je OŠ Simona Jenka Smlednik izdala ob dvestoletnici osnovne šole, je mag. Stane Okoliš napisal dva obsežna članka o ustanavljanju osnovne šole v Smledniku. Obstoj jožefinske osnovne šole dokazuje: »Dejstvo namreč je, da je okrožni šolski komisar v Ljubljani Anton Tomaž Linhart leta 1790 sestavil pregledni seznam dohodkov učiteljev trivialnih šol v ljubljanskem okrožju in med 39 trivialnimi šolami navedel podatke tudi za Smlednik. Prav tako je iz poznejšega zaslišanja učitelja Matije Križnarja neizpodbitno, da je leta 1789 pridobil pedagoško spričevalo, ki mu ga je za poučevanje v Smledniku potrdil okrožni šolski komisar Linhart, in da ga je okrožni urad leta 1791 nastavil za dokončnega učitelja in ga spoznal za sposobnega za opravljanje učiteljske službe na smledniški trivialni šoli.«¹ Otroke je učil slovensko in nemško brati, pisati ter moliti. V tistem času tudi ni bilo ustrezne finančne osnove za ustanovitev redne osnovne šole v Smledniku. Tudi v naslednjih letih je prav pomanjkanje primernih stavb preprečevalo hitrejši razvoj osnovnega šolstva na Kranjskem, saj so se pristojni, torej šolska občina, šolski patron in zemljiški gospodi, na vse načine izogibali stroškom, ki bi jih imeli z gradnjo šol. Šolsko nadzorništvo je od leta 1806 vršila Cerkev, šolska uprava je bila namreč prilagojena cerkveni upravi, vendar v obdobju Ilirskih provinc (1809–1813) to ni bila več spodbuda kot prej, saj se je zamenjala celotna zakonodaja, ki pa se v času francoske oblasti pravzaprav ni mogla niti docela uveljaviti. Po odhodu Francozov se je povrnila prejšnja oblast in že v pregledu osnovnih šol na Kranjskem za leto 1814 je opaziti težnje po tem, da bi se v Smledniku resnično ustanovila šola.

V Smledniku je imel patronat nad župnijo in s tem tudi nad šolo ljubljanski stolni kapitelj. Leta 1811 je za župnika v Smlednik prišel Janez Kuhar, ki je postal tudi dekan šmarnogorske dekanije. Po odhodu Francozov je postal tudi okrajni šolski nadzornik. Ustanovitev šole je bila še najbolj odvisna od zavzetosti okrajnega šolskega nadzornika in Janez Kuhar je to bil. Jeseni 1814 je škofijskemu konzistoriju posredoval izčrpane podatke o šolskih razmerah v župnijah in duhovnijah celotne dekanije. V šolski okoliš župnije Smlednik je spadalo dvanajst naselij, v katerih je bilo 289 otrok, in predvideval je, da se bodo vsi otroci všolali. Medtem ko je ljubljanski okrožni urad s konzistorijem sodeloval pri zagotavljanju materialnih pogojev za začetek pouka, je bil na ravni države Avstrije posrednik

1 Okoliš, Stane, Ustanovitev trivialne šole v Smledniku. »Šola je sama na sebi dobra reč ...« Simon Jenko, Jeprški učitelj. Zbornik ob dvestoletnici osnovne šole v Smledniku. OŠ Simona Jenka Smlednik, Smlednik 2015, str. 13–14.

do dunajske dvorne komisije, ki je urejala šolski sistem, Ilirski gubernij. In gubernij je na začetku leta 1815 predvidel, da naj bi se šola ustanovila v Šmartnem pod Šmarno goro, vendar niti tamkajšnje socialne niti materialne razmere niso dopuščale ustanovitve osnovne šole. To, da je bila šola v tistem letu ustanovljena v Smledniku, je izrecna zasluga nesebičnega in požrtvovalnega dekana Janeza Kuharja, saj je prevzel nase tudi finančno breme delovanja šole. Drugi odgovorni za delovanje šole so se bolj malo brigali zanjo.

Prostor za prvo pravo šolo v Smledniku je leta 1815 dal takratni župnik in dekan Janez Kuhar, in sicer je za učilnico namenil eno sobo v župnišču, za učitelja pa je bil postavljen cerkovnik župnijske cerkve Matija Križnar. Njegovi dohodki cerkovnika so znašali letno 23 goldinarjev in 57 kron, za učitelja pa je bila določena plača 130 florintov. Župnik Kuhar se je strinjal, da mu razliko do uradno določene plače za učitelja priskrbi iz presežka letnih dohodkov župnijske cerkve.² Že ko so se dogovorili za prostor, so se dogovorili tudi, da naj bi bilo to le za eno leto, potem pa je treba zgraditi pravo šolsko poslopje. Že pred koncem prvega šolskega leta pa je postalo očitno, da nove šolske stavbe ne bo mogoče postaviti do začetka naslednjega šolskega leta. Po vseh postopkih so se dogovorili, da bo šola tudi v naslednjem letu delovala v župnišču. Gospodarske razmere v župniji so bile precej slabe, zato je konzistorij 3. septembra 1816 prosil gubernij, naj upošteva težave, ki onemogočajo načrtovano gradnjo šole, in potrdi njegov predlog, po katerem bi ohranili delovanje šole v Smledniku. V skladu s tem predlogom je župnik Janez Kuhar, ki je bil hkrati tudi dekan in šolski nadzornik, za javno šolo brez odškodnine namenil prostor v župnišču, ves čas pa je šolsko oblast opozarjal na to, da je treba pravočasno rešiti prostorsko vprašanje osnovne šole.³

Delovanje prekinjeno, boj za gradnjo stavbe za šolo

»Okrajni šolski nadzornik Kuhar je že zgodaj poleti leta 1817 opozarjal, da bo morala šola v Smledniku prenehati delovati, če zanjo ne bo priskrbljen nov šolski prostor. Na njegova opozorila je konzistorij obvestil gubernij, ki je okrožnemu uradu v Ljubljani naročil, naj uredi vse potrebno za pridobitev ustreznega prostora za šolo v Smledniku. Okrožni urad je 26. avgusta 1817 odredil, naj okrajna gosposka Smlednik in okrajni šolski nadzornik Kuhar v ta namen skličeta usklajevalni sestanek in v treh tednih poročata o njegovi uspešnosti. Navkljub odredbi pa tega nista storila. Dekan Kuhar je, po lastnih zagotovilih, po prejeti odredbi odšel h okrajnemu komisarju 2. in 13. septembra 1817 in ga opozoril, da je prav od njunega dogovora odvisno nadaljevanje delovanja šole. Okrajni komisar pa zadeve ni vzel dovolj resno in se je dekanu izgovoril, da odgovornost za zakasnitev šole tako in tako ne bo padla na okrajnega šolskega nadzornika, ampak na okrajnega

² Prav tam, str. 18.

³ Prav tam, str. 20.

Najstarejša fotografija stare šole je na razglednici z začetka 20. stoletja, saj je stavba prosvetnega doma še v gradnji. (NUK, Kartografski in slikovni oddelek)

komisarja. Vsa stvar je nato mirovala, dokler dekan Kuhar prekinitve pouka ni najavil v letnem tabelaričnem poročilu o šoli za preteklo šolsko leto 1816/1817, ko je med opombami sporočil, da šola zaradi nerešenega prostorskega problema z začetkom naslednjega šolskega leta preneha delovati.⁴

Šola je potem res prenehala delovati, ker se zanjo nihče od pristojnih ni zme-nil. Potem ko eno leto ni delovala, je konzistorij o tem obvestil gubernij.⁵ Da bi se stvari hitreje urejale, je bilo potrebnih še nekaj administrativnih postopkov, da so odgovorni na višjih položajih lahko pritisnili na okrožni urad, naj priskrbi prostor za šolo, če mu pa to ne bo uspelo, naj prosi župnika in dekana Kuharja, naj da še za eno leto na razpolago prostor za šolo. Okrajni komisar Katrašnik je za šolo »našel« prostor v kajži kmeta Jakoba Jeraja, ki pa po velikosti nikakor ni ustrezala za šolsko delo, saj je bila dolga le dobre štiri metre, široka približno tri in visoka manj kot dva metra, kar ne bi bilo zdravo za učence, ki bi bili natlačeni v pre-majhnem prostoru. Poleg tega ni ustrezala predpisu, da mora biti šola sedem do deset minut oddaljena od cerkve, kamor so morali otroci vsak dan hoditi k maši. Okrajni šolski nadzornik Kuhar se je pritožil in z argumenti prepričal konzisto-rij. Ta je guberniju priporočil, naj naroči okrajnemu komisarju, naj odstopi od

⁴ Prav tam, str. 23.

⁵ Prav tam, str. 23.

enostranskega najema Jerajeve kajže za šolo, priskrbi denar in drugo potrebno za njeno delovanje in se do dekana obnaša spodobno in spoštljivo. Okrajni komisar si je namreč v zvezi s šolo v Smledniku privoščil marsikaj in v zvezi z dekanom izrazil marsikaj, kar je bilo potem v preiskavi ovrženo. Župnik in dekan Kuhar je spet pristal na to, da je šola v župnišču, za najem prostorov pa mora okrožni urad plačevati deset goldinarjev letno; ta vsota bo namenjena za nakup učbenikov za revne otroke. Okrajna gosposka je morala tudi poskrbeti za šolsko kurjavo.⁶

Po nekaj letih se je šola preselila v zidanico Merjaščeve kmetije in postala trivialka, saj je do takrat imela status zasebne šole. Do leta 1828 je v šoli poučeval mežnar Matija Križnar, takrat pa je učiteljsko službo v Smledniku nastopil Franc Germ, kateremu je sledilo še nekaj učiteljev, med njimi tudi gospod Frank, ki je poučeval v Bergantovi hiši proti Savi. Leta 1856 je prišel znameniti in dolgoletni učitelj Martin Krek, ki je začel pisati šolsko kroniko in popisal tudi dotedanjo zgodovino osnovnega šolanja.⁷

Zgrajena je enorazrednica, po petdesetih letih povečana

Šolska oblast je vztrajala pri tem, da je treba zgraditi šolsko poslopje. Tako je v letih od 1835 do 1837 zraslo prvo šolsko poslopje pod cerkvijo, na mestu stare mežnarije. Šola je imela eno učilnico in stanovanje za učitelja. Ker je šola napredovala in imela vse več učencev, posebno po prihodu učitelja Kreka, se je v šolskem letu 1858/59 jasno izrazila potreba po povečanju stavbe. Učitelj je o tem v šolsko kroniko napisal tudi: »Ker se je že med šolskim letom določilo, da se mora šolska soba razširiti ali pa drugam preložiti, se je na ta dan takorekoč plan naredil, pa le ustmeno, kako naj se ta šola predrugači. Žalibog, da pri tej komisiji ni bilo človeka, kateri bi si bil na zidanje ali prenarejanje šole kaj razumil.«⁸ Za leto 1874/75 je zapisal v kroniko, da je od šolskega nadzornika izvedel, da je deželni svet obljubil dva tisoč goldinarjev podpore, če se naredi novo šolsko poslopje, temu pa je dodal: »Naša predstojnika se nikakor nista hotela vdati v to, da bi se tukajšnja šola razširila in še druga učiteljska moč privzela, nagovarjal me šolski nadzornik, naj zapustim Smlednik in naj prosim za kako nadučiteljsko službo. Da mi bo priskrbel boljšo službo nego je tukaj. Celo mojo soprogo je nagovarjal, da naj vpliva name. Toda navada je železna srajca. Ni me mikalo Smlednik zapustiti.«⁹ Tudi vsa leta naprej so šolski nadzorniki, ki so prihajali nadzorovati delo v šoli, to pohvalili in obžalovali, da »se druge šolske okoliščine nič ne

6 Prav tam, str. 24–28.

7 Šolska kronika. V: »Šola je sama na sebi dobra reč ...« Simon Jenko, Jeprški učitelj. Zbornik ob dvestoletnici osnovne šole v Smledniku, OŠ Simona Jenka Smlednik, Smlednik 2015, str. 56–57.

8 Prav tam.

9 Prav tam, str. 58–59.

Stara šola pod cerkvijo pred drugo svetovno vojno. Na tem mestu stojita mrliški vežici, ki sta bili zgrajeni leta 2005. (Arhiv družine Konjar)

izboljšajo».¹⁰ Podobno je bilo tudi v naslednjih letih. Učitelj Krek piše o tem, kako je šolska oblast hvalila delo šole in si prizadevala za rešitev prostorskega vprašanja osnovne šole v Smledniku, okrajna gosposka pa za to ni imela posluha. V šolskem letu 1879/80 je učitelj poslal na krajni šolski svet vlogo za razširitev tukajšnje šole v dvorazrednico, kar je svet odobril 18. septembra 1879. V šolskem letu 1883/84 so začeli delati. V šolski kroniki je delo predstavljeno takole: »Začeli so 23. rožnika, potem stavili novo zidanje na stari šolski hiši. Vse delo vodil je gosp. inženir po svojim palirji Alojziju Štefanu. Največ oskrbel in trudil pa se je plemeniti gosp. načelnik baron Lazarini, da je šlo delo hitro in pravilno od rok, kajti do božiča t. l. bilo je vse zunaj ino znotraj pri šoli dodelano tako, da se je že 2. prosenca 1885 leta šola zopet odprla in pričela. Izvirni dopis v Slovincu od 21. prosenca 1885 o tej slovesnosti se od besede do besede glasi: Iz Smlednika, 17. januarja. Dan 28.

¹⁰ Prav tam, str. 59.

decembra 1884. leta ostal bode nepozabljiv v kroniki smledniške šole, kajti ta dan (zadnja nedelja pred novim letom) bila je blagoslovljena lično izdelana, za eno nadstropje vzdignjena šolska hiša z dvema učilnima sobama. Ta dan bilo je šolsko poslopje zunaj in znotraj lepo okinčano.«¹¹

S tem je imela šola za nekaj desetletij dovolj prostora.

V dvajsetih letih 20. stoletja je šola dobila tudi svoj vrt. Na njem so uredili drevesnico, zelenjavne gredice in matičnjak. V šolskem letu 1930/31 je bila v celotni šolski stavbi napeljana elektrika, luči pa so začele svetiti za božič 1931.

Leta 1930 je Krajevni šolski odbor zahteval od Kraljeve banske uprave, da šolo razširi v štirirazrednico. Najprej so hoteli zgraditi popolnoma novo šolsko poslopje, a kot kaže, se niso mogli dogovoriti za lokacijo. Poleg tega se je med prebivalci razširilo razpoloženje proti zidavi nove šolske stavbe. Takratni učitelj in vodja šole Vinko Rupret je v kroniko zapisal: »Pripisati moram pa, čeprav nerad tudi tole dejstvo: glede zidanja nove šole so se kmalu po zadostitvi vseh formalnih zahtev izvršile pri občanih čudne spremembe. Kar naenkrat so bili vsi tisti možje, ki so glasovali soglasno za zgraditev nove šole, proti zidanju. Vse breme tega čudnega in nemožatega preokreta je nosil šolski upravitelj, ker so pač le-ti širili mnenje, 'ta je tisti, ki hoče novo šolo'.«¹² Naslednje leto je bila po ogledih izbrano zemljišče pri Jerajevem znamenju (Jerajeva njiva). Kljub nasprotovanjem prebivalcev je sresko načelstvo izdalo odločbo, da mora biti novo šolsko poslopje zgrajeno do leta 1937. Na odločbo se ni nihče pritožil. Vendar nove šole niso zgradili pred drugo svetovno vojno. Dozidali so staro, tako da so bile v njej štiri učilnice.

V jutranjih urah 16. januarja 1937 je zagorelo v malem razredu v šoli. Zaradi dimnika se je vnel tram, ki nosi strop. Pogorelo je 24 kvadratnih metrov stropa, štiri klopi in pet kvadratnih metrov tal. Ogenj sta pogasila upravitelj in Janez Verlič (Bergantov).¹³

Do začetka druge svetovne vojne se v zvezi s šolsko stavbo ni zgodilo nič več. Med vojno je šola delovala, seveda nemška. Leta 1944 so nemški učitelji pobegnili, prišla pa je učiteljica Ivanka Tavčar, ki je poučevala do nekaj dni pred koncem vojne.¹⁴

Pouk na dveh lokacijah in težka pot do nove šolske stavbe

Po koncu vojne je Svet za šolstvo pri občinskem LO Medvode izdal odlok o odprtju petega razreda, zaradi česar so upraviteljevo sobo predelali v učilnico. Ker je bila osnovna šola osemletna, so v šolsko stavbo hodili k pouku učenci od prvega do petega razreda, preostali trije razredi pa so obiskovali pouk v Vzgojno-

¹¹ Prav tam, str. 60.

¹² Prav tam, str. 71.

¹³ Prav tam, str. 72.

¹⁴ Prav tam, str. 75.

Slovesno razvitje novega prapora pionirske organizacije na dan mladosti, 25. maja 1963, ob stari šolski stavbi (Zbornik, str. 86)

-izobraževalnem zavodu Frana Milčinskega v zaplenjeni Lazarinijevi graščini.¹⁵ Tudi o stanju šolske stavbe imamo več zapisov v kroniki. Prostore so obnavljali, uredili moderna stranišča na splakovanje, prebelili prostore, zgradili nove stopnice v klet ... V šolskem letu 1955/56 je bilo zapisano tudi: »Radi izredno hudega in dlje časa trajajočega mraza – 26 °C in burje je bil pouk na vseh šolah prekinjen od 14. do 22. februarja 1956. V šoli je zmrznil vodovod še pred poslopjem v zemlji 75 cm globoko. Tudi stranišča niso bila uporabna. Z ozirom na ta izredni odmor so odpadli bodoči športni dnevi do sklepa šolskega leta.

Na šoli so potrebna stalna popravila. Vsaj poslopje stoji od 1837 oz. 1884. V letošnjih počitnicah se je izvršilo tlakovanje spodnje veže in shrambe, prepleskali sta se dve učilnici.

Nujno potrebno bi bilo novo šolsko poslopje.«¹⁶

Začela so se prizadevanja za gradnjo nove osemletke. Na mnenja in odločitve so močno vplivali takratno družbeno okolje, šolske reforme in povečano priseljevanje v kraje šolskega okoliša. V šolski kroniki je vrsta zapisov o raznih sestankih,

15 Šorli, Milan, Razvoj šolske stavbe v Smledniku. V: »Šola je sama na sebi dobra reč ...« Simon Jenko, Jeprški učitelj. Zbornik ob dvestoletnici osnovne šole v Smledniku, OŠ Simona Jenka Smlednik, Smlednik 2015, str. 57–58.

16 Šolska kronika. V: »Šola je sama na sebi dobra reč ...« Simon Jenko, Jeprški učitelj. Zbornik ob dvestoletnici osnovne šole v Smledniku, OŠ Simona Jenka Smlednik, Smlednik 2015, str. 83.

na katerih so razpravljali o gradnji nove šole in o tem, ali naj bo osem- ali petrazredna. Na občinski seji je bilo leta 1961 sklenjeno, da naj se zaradi pomanjkanja učiteljev in financ zgradi petrazredna šola, v višje razrede pa naj se učenci vozijo v Presko.¹⁷ O vseh teh zapletih in delno tudi o stari šoli je zapisal svoje spomine Jože Rozman, ki je bil v tistem času tudi občinski odbornik. Njegovo pričevanje naj bo objavljeno v celoti.

»Ker sem prva šolska leta obiskoval šolo v Ljubljani, kamor so se med vojno po sili razmer preselili tudi moji starši, so moji spomini na staro šolo relativno skromni. V Smledniku sem po vojni obiskoval le tretji in četrti razred.

Morda se mi je iz prvih šolskih let v spomin najbolj vtisnila utesnjenost šolskih prostorov, saj smo imeli za pouk vseh učencev na razpolago le dve: veliko in malo učilnico.

Danes se ne spomnim niti si ne znam predstavljati, kako je takrat potekal pouk, dobro pa vem, da smo v enem od letnikov veliko učilnico hkrati koristili kar trije razredi skupaj.

Ko je bilo vreme ugodno, so nas pogosto peljali na bližnji šolski vrt, kjer smo pomagali pri pridelavi sadja in zelenjave.

Poudarek je bil zlasti na sadjarstvu, saj smo tam pridobili znanje o sajenju sadnega drevja, o različnih sortah sadnega drevja, ki dobro uspeva v naših vremenskih razmerah, o času in načinih cepljenja. Odkrivali pa smo tudi drugo znanje, ki je bilo na podežlju v tistih časih zelo uporabno v praksi.

Precej bolj sveži pa so moji spomini na gradnjo nove šole. V šestdesetih letih prejšnjega stoletja sem interese našega okoliša zastopal v funkciji občinskega odbornika v občini Ljubljana - Šiška.

Takrat so bili časi velikih gradenj in vlaganja znatnih sredstev, tudi na področje novogradenj in obnove šolskih objektov, torej na področju, kjer so se tudi v Smledniku kazale velike potrebe.

Glede na že opisano prostorsko stisko v stari šoli in glede na dotrajanost šolskega objekta, ki je spadal med najstarejše v širšem okolišu, so krajanje Smlednika in okolice zelo hitro prišli do zaključka, da je gradnja nove šole prednostna naloga v kraju.

Ko so stekli prvi postopki na »deklarativni ravni«, vsaj na začetku ni bilo nobenih težav.

Pobudo kraja in krajanov so dokaj hitro in enotno podprli tako občinski kot šolski organi oblasti, pa tudi občinska politika ni imela (vsaj navzven) v zvezi z nameravano gradnjo nobenih zadržkov.

Naše težave pa so se začele pri vključevanju načrtovane gradnje v občinske prioritete in posledično v občinske planske dokumente in letni proračun.

¹⁷ Šorli, Milan, Razvoj šolske stavbe v Smledniku. V: »Šola je sama na sebi dobra reč ...« Simon Jenko, Jeprški učitelj. Zbornik ob dvestoletnici osnovne šole v Smledniku, OŠ Simona Jenka Smlednik, Smlednik 2015, str. 47–48.

Med čas »tihega soglasja«, ki naj bi mu »brž« sledil čas izvedbe, se je počasi in skoraj neopazno vrnil »čas birokratov«, čas, ko so odgovorni občinski uslužbenci in nekateri funkcionarji nasmejanih obrazov »naredili vse, da se ne bi delalo«.

Za začetek so mene kot odbornika in še dva uslužbenca občine vključili v komisijo, ki naj bi z ogledi novozgrajenih šolskih objektov v Sloveniji »po občutku« iskala in našla vzorec najprimernejše šole za Smednik.

Verjetnost, da bo komisija dobro opravila svoje delo, je bila po moji oceni zaradi različnih težav že na začetku zelo majhna.

Če med »težavami« omenim le to, da smo morali delo opraviti poleg rednih službenih obveznosti in da za naše delo ni bilo na razpolago nobenega službenega prevoznega sredstva, boste naše tegobe lažje razumeli.

Iz nezainteresiranosti in zelo mlačnih potez odgovornih funkcionarjev občine v fazi priprave potrebne dokumentacije je bilo slehernemu med nami kmalu jasno, da se vsaj nekaterim z gradnjo še nič ne mudi.

Kljub naštetim težavam je komisija (ob uporabi zasebnih vozil) izmed videnih šol izbrala nekaj sprejemljivih rešitev, na podlagi katerih so izbrali tudi arhitekta, ki naj bi bil nosilec izdelave projekta za novo šolo.

Dober konec, vse dobro, bi rekel optimist, pa vendar ni bilo tako.

Ko smo prišli do »spoznanja«, kakšen objekt za šolo si želimo, so se na občini lotili nekaterih temeljnih vsebinskih vprašanj, na katera je bilo treba najti odgovore še pred izdelavo projektne dokumentacije.

Čeprav je bilo »na terenu« vsem jasno, da lahko obstoječo »popolno osemletko« nadomesti le nova osemletka, odgovorni posamezniki na občini v bližnjih Medvodah pa tudi v našem okolišu niso bili enakega mnenja.

Ocenjevali so, da je poseljenost obstoječega šolskega okoliša premajhna, da staranje prebivalstva vodi v zmanjševanje števila otrok, da bodo dnevne migracije zaposlenih prebivalcev posledično vplivale tudi na vpis otrok v druge šole, da število otrok v modernih zakonskih zvezah upada ipd.

Ker krajanji od svojih zahtev niso odstopili, so kasneje nastopili še z argumentom skorajšnjega začetka gradnje večjega osnovnošolskega objekta na Svetju, ki bo zanesljivo »odnesel« učence iz Zbilj.

Ko na dogajanja gledamo z večje časovne razdalje, človeka včasih dobesedno impresionira cel niz utemeljenih ali za rep privlečenih razlogov, ki jim jih je uspelo najti in ki so jih vehementno »utemeljevali celo s ponarejenimi aktualnimi demografskimi podatki«.

Ko se je že zdelo, da jim v nasprotnem taboru »zmanjkuje municije«, še vedno niso odnehali.

Zaigrali so še na zadnjo karto s predlogom »združitve osnovne šole z VIZ Frana Milčinskega«.

Mislim, da ni bilo treba biti prav posebno pameten, da si prišel do spoznanja, da je to »pasja bombica«, ki naj bi razbila složnost krajanov, a se je tudi ta izkazala kot jalov poizkus.

Če danes gledamo na prehojeno pot, bi se lahko posameznim poskusom oviranja gradnje šole celo smejal, takrat pa je bilo to izredno telesno in duševno naporno delo, ki leta in leta ni dalo nobenih merljivih rezultatov.

Razne oblike pritiskov so bile neizogibne.

Tisti, ki so bili v hierarhiji nad nami, so nam dopovedovali, da so naše želje odtrgane od zdrave pameti, krajani s terena pa so bili velikokrat prepričani, da bi stvari stekle, če bi imeli učinkovite odbornike.

Ko tudi v drugi polovici drugega mandata še ni bilo vidnega napredka v zvezi z gradnjo šole, sem protestno odstopil s funkcije občinskega odbornika.

Moj odstop pa v moje življenje žal ni prinesel miru.

Statut Občine Ljubljana - Šiška, je namreč jasno opredeljeval postopke odpoklica odbornika, na protestni odstop pa takrat ni pomislil še nihče.

*Trivialen problem je pripeljal do vrste pregovarjanj v smislu »zatušanja« za-
deve in vzpostavitve prvotnega stanja, toda jaz sem pri svoji odločitvi oziroma
zagovarjanju potrebe po popolni osnovni šoli v Smledniku vztrajal.*

*Trma sicer ni ena od človekovih čednosti, ampak v danem primeru se je izka-
zala kot edini izhod.*

*Začetek gradnje šole neposredno po opisanem konfliktu sem tudi jaz sprejel
kot bogato plačilo za ves svoj vložen trud.*

Ampak to je že druga zgodba.»¹⁸

Zrasla je popolna osemletka

Junija 1966 se je na Jerajevi njivi začela gradnja nove šolske stavbe. Gradilo je Splošno gradbeno podjetje Grosuplje. Sklenjeno je bilo, da se zaradi finančnih težav zgradi šola s petimi učilnicami, a z zelo močnimi temelji, da se bo lahko nadzidala, če bo treba. Načrte sta naredila arhitekta Emil Navinšek in Franc Čimžar.¹⁹ Namesto petrazredne je bila zgrajena popolna osemletka, v kateri je bilo osem klasičnih učilnic, dve posebni za tehnični pouk in gospodinjstvo, upravni prostori, knjižnica, pionirska soba, kabinet za učila in šolska kuhinja. Poleg stavbe šole so zgradili tudi stanovanjski blok za učitelje.

Šola je zaživela v svojem delovnem utripu, vendar se je kmalu pojavila prostorska stiska, ki so jo povzročile številnejše generacije otrok in šolske reforme. Učilnica za tehnični pouk je bila v sosednji stavbi (današnji blok), v pritličju. V prvem nadstropju je bilo stanovanje tedanjega ravnatelja in razredne učiteljice. Učilnica za tehnični pouk že takratnim standardom ni ustrezala. Šola je bila še

¹⁸ Rozman, Jože, Nekdanji učenec v boju za novo šolo. V: »Šola je sama na sebi dobra reč ...« Simon Jenko, Jeprški učitelj. Zbornik ob dvestoletnici osnovne šole v Smledniku. OŠ Simona Jenka Smlednik, Smlednik 2015, str. 117–118.

¹⁹ Arhitekt Emil Navinšek je bil Plečnikov učenec in je avtor inovativne brezkoridorne zasnove šolskih stavb. V njih se na razsežen osrednji naravno osvetljen in prezračevan večnamenski prostor neposredno navezujejo učilnice in drugi šolski prostori. Skupina študentov pod vodstvom doc. dr. Zorca je raziskala ljubljanske šole, osnovne in gimnazijo Bežigrad, ki je bila prva tako zgrajena šola, in pripravila razstavo o njih ter zanjo dobila študentsko Prešernovo nagrado. (https://www.dessa.si/pdf/dessa_navinsek_zlozenka_o3.pdf, prebrano 10. aprila 2018)

*Novozgrajena Osnovna šola Simona Jenka Smlednik in učiteljski blok
(Zbornik, str. 49)*

vedno brez telovadnice. V slabih vremenskih razmerah ni bilo mogoče izvajati pouka športne vzgoje po učnem načrtu. Težave s prostorsko stisko so bile tudi v šolski knjižnici, kuhinji in jedilnici.

Telovadnico so začeli graditi 23. junija 1979, izvajalec je bil Graditelj iz Kamnika.

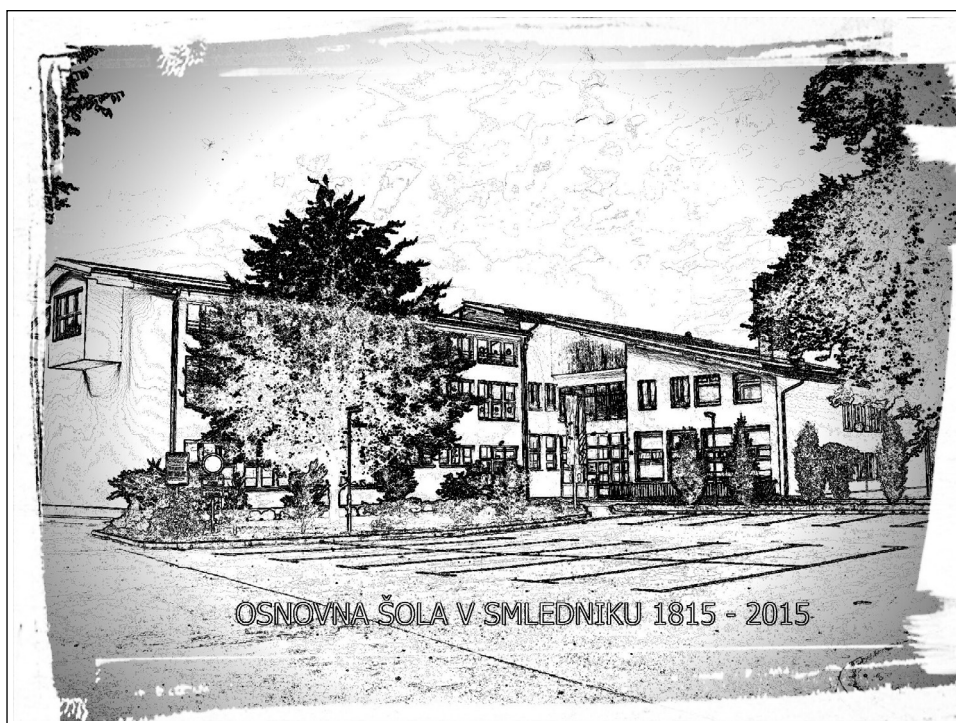
Objekt je bil odprt 19. junija 1980. S tem je šola poleg telovadnice pridobila še jedilnico, večjo knjižnico in zaklониšče.²⁰

Skozi bivšo šolsko jedilnico so izdelali vezni hodnik za telovadnico in zaklониšče. Ta je prostor razdelil na dva dela: večji 27 kv. metrov in manjši 15 kv. metrov. V ta prostora so preselili učilnico za tehnični pouk. Razmere za delo so bile slabe, pravzaprav neprimerne, zato so se učitelji tehničnega pouka zelo pogosto menjavali.²¹

Leta 1989 so zamenjali streho iz azbestne salonitne kritine s kanadsko skodlo (tegolo). Delo je bilo slabo opravljeno, tako da so bile potrebne sanacije; pravzaprav je bilo opravljeno tako slabo, da je bilo treba leta 1995 strešno kritino

20 Šorli, Milan, Razvoj šolske stavbe v Smledniku. V: »Šola je sama na sebi dobra reč ...« Simon Jenko, Jeprški učitelj. Zbornik ob dvestoletnici osnovne šole v Smledniku. OŠ Simona Jenka Smlednik, Smlednik 2015, str. 50.

21 Prav tam, str. 52.

Osnovna šola Simona Jenka Smlednik v letu praznovanja dvestoletnice osnovne šole v Smledniku. Telovadnica je zadaj. (Foto: Matjaž Ovsenek)

v celoti zamenjati s kovinsko. Tudi na telovadnici so morali narediti novo strešno konstrukcijo, na katero so preložili valovito kovinsko kritino.²²

Preurejanje, kombiniranje, nato gradnja prizidka

Šolski prostori so bili ves čas polno zasedeni, vsako leto znova je bilo treba iskati rešitve, kako in kje organizirati pouk, da bo čim manj pritožb. Poleti 2003 so obnovili električno napeljavo, napeljali so toplo vodo v umivalnike v učilnicah, prepleskali stene v razredih, avli in hodnikih, zbrusili in polakirali parket v razredih. Preuredili so mansardne prostore in s tem pridobili nov prostor za zbornico, pisarno ravnateljice s tajnico, svetovalnega delavca in računovodstvo. Ti posegi pa niso rešili prostorske stiske. Starši so že v letu 2002 pritiskali na občino. Takratni župan Stanislav Žagar je obljubil, da se bo prizidek zgradil, če bodo to potrdili občinski svetniki. In so potrdili, tako da so poleti poleg vseh obnovitvenih del na poslopju šole zgradili tudi prizidek. Za gradbena dela je bilo izbrano podjetje

²² Prav tam.

IMP, d. d., s podizvajalci. Gradili so z železobetonskimi stenami in zgradili štiri nove učilnice, igralnico za najmlajše, na vrhu – tudi v mansardi – pa knjižnico in računalniško učilnico. V šolskem letu 2003/04 se je pouk devetletke začel v novih prostorih, spomladi 2004 pa je bil prizidek slovesno odprt.²³ Slovesno pa je bilo tudi na prvi šolski dan v šolskem letu 2005/06. Ravnateljica Marjana Jelen je zapisala v kroniko: »1. septembra smo učence sprejeli prvi šolski dan drugače kot pretekla leta. Želeli smo, da učenci občutijo prvi šolski dan kot nekaj posebnega. Učitelji smo jih pričakali v avli šole in jim za dobrodošlico zapeli šolsko himno. Povabili smo jih, da se nam pri petju pridružijo. Po himni sem jih pozdravila in prebrala priložnostno pesem. Nato so učenci z razredniki odšli v svoje razrede, kjer so nekaj časa posvetili vprašanju o kulturi.«²⁴

Seveda so se tudi tu pokazale napake v gradnji in kar dolgo je trajalo, da so bile odpravljene. Ljudje se priseljujejo v vasi, ki spadajo v šolski okoliš, tako da se število otrok povečuje, ampak v projekcijah za prihodnja leta ni predvidena stalna rast, tako da še enega prizidka ne načrtujejo. Poleti 2014 so pregradili igralnico za najmlajše in tako dobili učilnico.

Tudi oprema se je stalno dopolnjevala, zlasti potem ko je bil 5. maja 1997 ustanovljen Sklad staršev. »Starše smo skušali pridobiti tudi k zbiranju finančnih sredstev za izboljšanje kvalitete življenja in dela na šoli, zato smo ustanovili Sklad staršev. Za širšo povezavo s starši in vključitev v obšolske aktivnosti smo ustanovili tudi Klub staršev.«²⁵ Z zbranim denarjem so kupili že marsikaj, na primer ozvočenje, opremo za projekt Polar, nekaj računalniške opreme, interaktivna table, nova igrala za prvo triado na igrišču za telovadnico ali obnovili stara ...

Sklep

Moji otroci so vsi hodili v OŠ Simona Jenka Smlednik in vsi imajo lepe spomine nanjo. Takrat sem se navdušila nad njihovim pristopom do kršiteljev pravil: uvedli so načelo restitucije, ki pomeni resnično vzgojo za odgovornost. Tudi nesporazume vseh vrst rešujejo timsko, nikakor pa jih ne pometajo pod preprogo ali pa rešujejo preprosto z ukori in drugimi kaznimi. Zdaj sem že drugi mandat članica sveta zavoda kot predstavnica ustanovitelja. Prej sem spoznavala učitelje iz ust svojih otrok in na pogovornih urah ter sestankih s starši, zdaj pa spoznavam tudi, kakšen kolektiv so: pri njih velja, da morajo držati skupaj, in to tako, da drug drugemu pomagajo postajati boljši učitelj, učiteljica. In še bolj z veseljem tudi na tem mestu objavljam vizijo in poslanstvo, kakršni si je zastavila šola. Oboje je objavljeno tako na šolski spletni strani kot v jubilejnem zborniku.

23 Šorli, Milan, Razvoj šolske stavbe v Smledniku. V: »Šola je sama na sebi dobra reč ...« Simon Jenko, Jeprški učitelj. Zbornik ob dvestoletnici osnovne šole v Smledniku. OŠ Simona Jenka Smlednik, Smlednik 2015, str. 53–54.

24 Šolska kronika. V: »Šola je sama na sebi dobra reč ...« Simon Jenko, Jeprški učitelj. Zbornik ob dvestoletnici osnovne šole v Smledniku, OŠ Simona Jenka Smlednik, Smlednik 2015, str. 102

25 Prav tam, str. 97.

Na proslavi ob petdesetletnici nove šolske stavbe v Smledniku so se tretješolci pod vodstvom razredničarke Mateje Jeraj temeljito pogovorili o poslanstvu šole, tako da so ga lahko ilustrirali. Velike besede iz majhnih ust so zvenele jasno in razločno. (Foto: Matjaž Ovsenek)

Vizija

Z medsebojnim spoštovanjem želimo ustvariti vzdušje, kjer bo učenje postalo ustvarjalen proces.

Naše poslanstvo

- *Pedagoški kolektiv bo stremel po nenehnem izobraževanju in izpopolnjevanju kvalitete vzgojno izobraževalnega dela.*
- *Naša osnovna naloga bo skrb za razvoj otrok z upoštevanjem individualnih razlik.*
- *Učencem bomo omogočali spoznati sebe in vzljubiti se.*
- *Otrokom bomo pomagali pri iskanju odgovorov na temeljna življenjska vprašanja.*
- *Učence bomo spodbujali k samostojnosti, odgovornosti in samokontroli.*
- *Učili jih bomo učiti se.*
- *Učence bomo usmerjali k pozitivnemu mišljenju in vrednotam.*
- *Prizadevali si bomo za uspešnost vsakega posameznika.*
- *Trudili se bomo za kvalitetno znanje, spodbujali radovednost, ustvarjalnost in notranjo motivacijo učencev.*
- *Prizadevali si bomo za spodbudno, varno in prijazno vzdušje na šoli.*

- *Trudili se bomo za prijazne, odprte, prijateljske odnose z učenci in starši, ki bodo temeljili na medsebojnem zaupanju in spoštovanju.*
- *Poudarjali bomo vrednote maternega jezika, našega izročila in kulture ter razvijali strpnost do drugih narodov.*
- *Skrbeli bomo za zdrav način življenja otrok (prehrana, šport, sproščanje).*
- *Učence bomo ekološko ozaveščali in jih vzgajali v skrbi za ohranjanje narave in trajnostni razvoj.*
- *Šola se bo povezovala s krajem in razvijala različne oblike sodelovanja.²⁶*

Še o praznovanju obletnic

Jeseni 2015 so slovesno praznovali dvestoletnico osnovne šole z izidom zbornika »Šola je sama na sebi dobra reč ...« Simon Jenko, Jeprški učitelj, zbornik ob dvestoletnici osnovne šole v Smledniku, in proslavo 17. decembra 2015, 7. aprila letos pa so prav tako slovesno in sproščeno praznovali petdesetletnico nove šolske stavbe. Na prireditvi z naslovom 50 izzivov za 50 let so sodelovali učenci šole, le nagovora sta imela ravnatelj Marko Valenčič in podžupanja medvoške občine Darinka Verovšek. Začeli so seveda s šolsko himno, ki so jo sestavili učenci v projektnem tednu v marcu 1997. Himno je potem dobil v roke profesionallec, glasbenik Martin Žvelc in jo uredil. Besedilo je tako:

Šolska himna

*Mi učenci smo prijazni
in iskrenost cenimo,
če le hočeš se pridruži,
skupaj prav lepo nam bo.*

*Ni težko hoditi v šolo,
težje je učiti se,
vse se da le z dobro voljo,
z malo zbranosti pa gre.*

*Zapojmo to pesem veselo
in vrzimo proč vse skrbi,
pri nas se odslej bo le pelo,
ker prijatelji dobri smo vsi.²⁷*

Nastopajoči učenci so s petjem in posameznimi govornimi točkami predstavili šolo in poglede na življenje s pesmijo Simona Jenka ter spisi in pesmimi sedanjih in nekdanjih učencev šole. Zanimive so bile tudi slike učencev tretjega

²⁶ <http://static.ossjsmlednik.si/request/file/file.php/mojca/LDN201617.pdf> (Prebrano 11. aprila 2018)

²⁷ Šolska kronika. V: »Šola je sama na sebi dobra reč ...« Simon Jenko, Jeprški učitelj. Zbornik ob dvestoletnici osnovne šole v Smledniku, OŠ Simona Jenka Smlednik, Smlednik, 2015, str. 96.

Od 7. aprila do 8. maja letos v zgornji avli OŠ Simona Jenka Smlednik gostuje razstava En sam velik, svetel, uporaben prostor: brezkoridorne šole Emila Navinška. (Foto: Matjaž Ovsenek)

razreda, s katerimi so ilustrirali posamezne točke poslanstva šole.

V tem času je v šoli postavljena tudi razstava o brezkoridornih šolah arhitekta Emila Navinška z naslovom En sam velik, svetel, uporaben prostor, poleg tega so imeli učenci ta dan več različnih delavnic, na katerih so svoje izdelke predstavili obiskovalcem, ti pa so jim s prostovoljnimi prispevki zanje lahko izrazili priznanje in občudovanje.

Povzetek

Osnovna šola v Smledniku je delovala že na koncu 18. stoletja, za uradni datum ustanovitve pa velja november 1815. Dobrih dvajset let je trajalo, da je bila zgrajena ustrezna stavba za poučevanje, čez petdeset let je bila povečana, v 30. letih 20. stoletja je bila po šolski stavbi napeljana elektrika, po koncu druge svetovne vojne so jo obnovili, zgradili moderna stranišča na splakovanje, vendar je bilo kljub temu treba zgraditi novo šolo. Takratna politična oblast temu ni bila naklonjena, o tem je pisal nekdanji učenec v stari šoli, takrat pa občinski odbornik, ki je zaradi odnosa oblasti do gradnje nove šole odstopil s tega mesta. Novo šolsko poslopje sta projektirala arhitekta Emil Navinšek, inovator gradnje brezkoridornih šol, in Franc Čimžar. Prvo šolsko leto v novi šoli je bilo 1967/68,

prizidek je bil slovesno odprt spomladi 2004, ker pa se število prebivalcev in s tem šoloobveznih otrok stalno spreminja, morajo stalno iskati rešitve, kam dati še en dodaten razred ...

Slovesno praznovanje petdesetletnice nove šole je bilo 7. aprila 2018, ob tem je bila do 8. maja v avli v prvem nadstropju šole postavljena razstava En sam velik, svetel, uporaben prostor: brezkoridorne šole Emila Navinška.

Viri in literatura

Viri:

<http://static.ossjsmlednik.si/request/file/file.php/mojca/LDN201617.pdf>
(11. aprila 2018)

https://www.dessa.si/pdf/dessa_navinsek_zlozenka_03.pdf
(10. aprila 2018)

Literatura:

Okoliš, Stane, Ustanovitev trivialne šole v Smledniku. V: »Šola je sama na sebi dobra reč ...« Simon Jenko, Jeprški učitelj. Zbornik ob dvestoletnici osnovne šole v Smledniku. OŠ Simona Jenka Smlednik, Smlednik 2015.

Rozman, Jože, Nekdanji učenec v boju za novo šolo. V: »Šola je sama na sebi dobra reč ...« Simon Jenko, Jeprški učitelj. Zbornik ob dvestoletnici osnovne šole v Smledniku. OŠ Simona Jenka Smlednik, Smlednik 2015.

Šolska kronika. V: »Šola je sama na sebi dobra reč ...« Simon Jenko, Jeprški učitelj. Zbornik ob dvestoletnici osnovne šole v Smledniku, OŠ Simona Jenka Smlednik, Smlednik 2015.

Šorli, Milan, Razvoj šolske stavbe v Smledniku. V: »Šola je sama na sebi dobra reč ...« Simon Jenko, Jeprški učitelj. Zbornik ob dvestoletnici osnovne šole v Smledniku. OŠ Simona Jenka Smlednik, Smlednik 2015.